

(/)

🏠 (/)

> Vikingetid og Middelalder (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Fyrkat

← **Forrige artikel** (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/danehoffets-borge-og-byer>)

Fyrkat

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 260

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/fyrkat>) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [https://www.historie-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/fyrkat)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/fyrkat](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/fyrkat)) **in**

([https://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-](https://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/fyrkat&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/fyrkat&title=](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/fyrkat&title=))

Søren Michael Sindbæk:

Fyrkat. Vikingetidens ringborge

Aarhus Universitetsforlag. 144 sider, illustreret.

199,95 kr. incl. e-bog; e-bog alene 129,95 kr

Af Per Ole Schovsbo

Søren Michael Sindbæk, fremlægger her den 3. i rækken af velskrevne små grønne bøger om de kendte fem danske ringborge fra vikingetiden, der er kommet på UNESCO liste over verdensarv: Trelleborg ved Slagelse, Aggersborg ved Løgstør, Fyrkat ved Hobro, Nonnebakken i Odense og Borgring ved Køge. Det antydes at der også er en ringborg i Skåne ved Borgeby, mens volden i Trelleborg (også i Skåne) stammer fra en ældre tilflugtsborg, der ikke kan sammenlignes med vikingetidens ringborge.

Bøgerne udkommer i den rækkefølge som borgene blev erkendt og udgravet og det betyder, at Sindbæk i bind efter bind beskriver den samlede forskningshistorien, så man følger arkæologernes og historikernes opdagelse af borgenes fysiske konstruktioner, beliggenheder og datering. Derefter bliver man i stand til at sætte dem ind i en tidsmæssige sammenhæng og give bud på deres funktion og betydning.

Ringborgene er jo ikke kendt fra skriftlige kilder, og de tilføjer alene ved deres eksistens en helt ny dimension til forståelsen af dansk vikingetid. Deres opdagelse er derfor gode eksempler på, hvorledes arkæologien kan supplere og udvide det historiske kildemateriale, mener Sindbæk.

Fyrkat-bogens første kapitel efter indledningen, fortæller om ringborgens forskere med Poul Nørlund, Nationalmuseets direktør, i spidsen. Han havde allerede i 1945 udtalt, at der findes et andet Trelleborg ved Fyrkat Mølle. Det var sikkert fordi, han kendte den fine indberetning med tegning og opmåling, som Daniel Bruun havde indsendt til museet i 1894. Museet mente ikke dengang, at voldstedet egnede sig til fredning, og det betød, at man for at lette dyrkningen af området, fjernede volde, grave, stensætninger og egetræspæle fra portene. Takket være stor lokal interesse, tog Tage E Christiansen fra Nationalmuseet imidlertid fat på de arkæologiske undersøgelser af Fyrkat den 16. oktober 1950 og kunne samme dag konstatere, at det var en vikingeborg af samme type som Trelleborg. Året efter overtog arkitekt C G Schultz det videre arbejde. Han havde erfaringerne fra udgravningen af Aggersborg og medbragte den unge historiestuderende Olaf Olsen. Det var dog arbejdsmanden Svend Søndergaard der udførte det meste af det praktiske arbejde sammen med et hold arbejdsmænd.

Schultz døde brat efter en hjerneblødning i 1958, og det var en katastrofe for Nationalmuseet, fordi han ikke havde udarbejdet beretninger om sine iagttagelse fra mange undersøgelser inklusiv de arkæologiske på Fyrkat. Derfor var det heldigt at Søndergaard havde nedskrevet sine iagttagelser og sammen med Olaf Olsen kunne afsluttede arbejdet på Fyrkat med ringvolden og portene samt husstolperne markeret og bidrage til en festlig indvielse i juni måned 1959.

Sindbæk fortæller herefter om selve fæstningens konstruktion. Inden man begyndte at opføre volde og grave i vikingetiden, blev byggepladsen jævnet, og lave partier opfyldt. Herefter blev to indbyrdes forbundne palisadeagtige træmure rejst og mellemrummene mellem dem fyldt med jord. Den ydre træmur havde formentlig fungeret som brystværn med skydeskår ud mod de tørre V-formede grave. Der var en træforet port i hvert verdenshjørne og langs med voldens inderside var der en træbrolagt voldgade. Inde på borgterrænet var der fire bygningskarreer med hver fire halhuse. Mellem de fire porte førte en træbrolagt vej – så det hele fra oven lignede et hjulkors. Måske et kristent symbol?

Else Roesdahl har siden påvist spor fra mange forskellige aktiviteter i karrehusene, lige fra håndværk og tekstilfremstilling til almindeligt hverdagsliv som skår fra gryder og lerkar afslører. Militærlejren var med andre ord også brugt som en almindelig stormandsgård.

Sindbæk gennemgår striden om husenes rækker af stolper udenfor væggene. Schultz tolkede dem som bærere af overdækkede svalegange, men Olaf Olsen og ikke mindst arkitekt Holger Schmidt så dem som skrånede. Borgens huse havde ikke indre bærende stolper i de midterste rum, og væggene skulle derfor have støtte udefra. Logisk og enkelt. Det er vist på det rekonstruerede hus på Fyrkat som Sindbæk mener er tæt på de oprindelige. Hvorledes væggene har være konstrueret og taget tækket forbliver dog uvist.

Sindbæk går videre med den lille gravplads, der blev fundet nordøst for borgen på begge sider af en trækonstruktion, der minder om en træbrolagt vej eller platform. Den kan have noget at gøre med et begravelsesritual, som vi ikke længere kender. Der er mands-, kvinde og børnegrave med og uden gravgods, der normalt tolkes som hhv. hedenske og kristne – men især en rig kvindegrav (grav 4) tiltrækker sig opmærksomhed. Efter mange undersøgelser af gravens indhold, har også Else Roesdahl tilsluttet sig den tanke, at kvinden kan have været en hedensk volve fra Gotland. At hun har været flere steder, tyder et fund i Borgrings nordport, hvor en del af Fyrkats gotlandske kvindes dåsespænde blev fundet!

Ringborgenes placering i terrænet er interessant, fordi de alle ligger ved gamle vigtige vejstrøg og alligevel på steder, der var nemme at forsvare og ikke langt fra gode landingspladser, hvorfra der kunne bringes folk og forsyninger, skriver Sindbæk. Anmelderen tolker Sindbæks henvisning til gamle vejforløb som trafikale ruter gennem landskaber med fast bund og de få forhindringer som vådområder, vandløb, bakker eller tætte skove. Det minder om forholdene mellem Hollingsted og Hedeby i Slesvig, hvor Danevirke forbinder vådområder i vest med voldsystemer mod øst, der kan have reguleret den nord-sydgående færdsel gennem en eller flere passager. En del voldarbejder i området kan formentlig tilskrives Harald Blåtands regeringsperiode (ikke mindst Kovirke), og det viser netop den landbårne trafikals øgede betydning i perioden, som Sindbæk antyder. Anmelderen fristes derfor til, inspireret af Sindbæks og Roesdahls forskning, at se ringborgene, broen i Ravning Enge, palisadeværket i Jelling og arbejderne på Danevirke som tegn på en - kortvarig og muligvis mislykket - udbygning og sikring af landets infrastruktur i en begyndende territorial rigsdannelse, inspireret af de kristne storrigter mod syd.

Programerklæringen er jo slået op på den store runesten i Jelling: "Den Harald som vandt sig hele Danmark og Norge og gjorde Danerne kristne"

Vi ved nu at alle ringborgene er opført omkring 980 af Harald Blåtand efter næsten ens geometriske planer. Anmelderen ser Harald Blåtands andre kendte bygværker på samme måde. De er opført efter geometriske planer med faste hovedmål: det liniære Kovirke i Slesvig og den rette bro i Ravning Enge vest for Vejle og det rhombeformede palisadeanlæg i Jelling, der anses for at have omkranset Haralds kongsgård. Med andre ord er det ikke kun selve bygværkerne, der er imponerende, det er også deres geografiske placering i de danske landskaber samt deres plan og geometri, der umiddelbart vanskeligt kan forbindes med en – godt nok kristen – hornet og langskægget vikingekonge i Norden. Der må være noget mere på spil, synes anmelderen. Og det mangler Søren Sindbæk at tage stilling til i denne den 3. bog – men måske kommer der et bud i de næste bind?

Sindbæks bøger giver en fin oversigt over en lang og kompliceret forskningshistorie af helt uventede anlæg, der ikke kendes fra de historiske kilder, men kun fra de arkæologiske undersøgelser. Der er med andre ord ikke kun tale om en vikingetid i brydningen mellem hedenskab og kristendom men også om en nutid i spændingen mellem arkæologi og historie. De arkæologiske kilder er jo efterladte spor, mens de historiske er udvalgte. Læren er, at vi ikke må blande æbler og pærer og derfor er Sindbæks gennemgang af ringborgenes forskningshistorie så vigtig.

[Historie-online.dk, den 10. september 2025]